

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 6 Nr. 115 2011

Verdi- og sårbarhetsvurdering i Spjeltfjelldalen

Hemnes kommune, Nordland

Thomas H. Carlsen

Bioforsk Nord, Tjøtta

www.bioforsk.no

Tittel/Title:
Verdi- og sårbarhetsvurdering i Spjeltfjelldalen. Hemnes kommune, Nordland

Forfatter(e)/Author(s):
Thomas H. Carlsen

<i>Dato/Date:</i> 01.12.2011	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420160	<i>Saksnr./Archive No.:</i>
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 115/2011	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-00834-7	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 26	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 6

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Hemnes reiseliv	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Katrine Fløtnes

<i>Stikkord/Keywords:</i> Spjeltfjelldalen, verddivurdering, sårbarhetsvurdering, Hemnes reiseliv, bærekraftig reiseliv, fugleliv, våtmark, Okstindan	<i>Fagområde/Field of work:</i> Arktisk landbruk og utmark

Sammendrag:

Spjeltfjelldalen i Hemnes kommune ligger naturskjønt til like øst for majestetiske Okstindan. Bioforsk Nord, Tjøtta har utført en verddivurdering og sårbarhetsvurdering for Spjeltfjelldalen, som et av flere prosjektet og tiltak Hemnes Reiseliv vil utføre for å nå et mål om bærekraftig reiselivsutvikling mot 2020.

Spjeltfjelldalen er verdifull både med tanke på det rike fuglelivet relatert til det store, uberørte våtmarkskomplekset i dalen, botanikk og geologi. Store deler av dalen er vernet som naturreservat (Spjeltfjelldalen naturreservat). Da det er en potensiell konflikt mellom verneverdier og verdier generelt i dalen og økt ferdsel gjennom økt markedsføring, er det nødvendig å vurdere konsekvensene av dette gjennom en sårbarhetsvurdering.

Man står overfor et paradoks når man snakker om ferdsel langs stien gjennom Spjeltfjelldalen. Den delen av stien som går gjennom skog og fjellvegetasjon er stort sett robust og trenger stedvis mer ferdsel for at stien skal opprettholdes som et synlig spor i landskapet. På de våteste partiene er stien imidlertid enkelte steder så sårbar at økt ferdsel frarådes hvis ikke det blir iverksatt forebyggende tiltak som klipping og/eller omlegging av stitrasé.

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Håkon Sund, avdelingsleder

Thomas H. Carlsen, forsker

Forord

En verdi- og sårbarhetsvurdering av Spjeltfjelldalen er utført i 2011 på oppdrag av Hemnes Reiseliv. Spjeltfjelldalen ligger like øst for majestetiske Okstindan, som er definert som Hemnes sitt største konkurransefortrinn med tanke på naturressurser relatert til reiselivsutvikling. Hemnes Reiseliv har utformet en reiselivsplan som er tuftet på en bærekraftig utvikling basert på Geoturismens prinsipper. Geoturisme er turisme som ivaretar, forsterker og fremhever et steds lokale egenart - miljø, kultur, estetikk, kulturarv - og som kommer lokalsamfunnet til gode. Dette prosjektet, Verdi- og sårbarhetsvurdering i Spjeltfjelldalen, er et av flere prosjektet og tiltak Hemnes Reiseliv vil utføre for å nå en visjon om bærekraftig reiselivsutvikling mot 2020.

Prosjektet er organisert som et kompetansemeglingsprosjekt med Hemnes Reiseliv som eier og Bioforsk Nord, Tjøtta som innleid FoU-institusjon, finansiert av Nordland Fylkeskommune. Kunnskapsparken Helgeland har vært kompetansemegler i prosessen og har koblet Hemnes Reiseliv mot Bioforsk utfra FoU-utfordringa Hemnes Reiseliv hadde i utgangspunktet.

Prosjektleder takker leder for Hemnes Reiseliv, Katrine Fløtnes og kompetansemegler og daglig leder for Kunnskapsparken Helgeland, Bjørn Audun Risøy for godt samarbeid og et interessant, utfordrende og givende oppdrag. De to feltbefaringene i 2011 gir mersmak til å besøke dette fantastiske området igjen ved en senere anledning.

Alle bilder er tatt av Thomas Holm Carlsen, Bioforsk Nord, Tjøtta.

Håper at rapporten faller i smak. Velbekomme!

Tjøtta, den 1. desember 2011

Thomas Holm Carlsen
Prosjektleder

Innhold

Forord.....	1
Innhold.....	2
1. Sammendrag	3
2. Innledning	5
3. Metode	7
3.1 Eksisterende data	7
3.2 Innhenting av ny kunnskap.....	7
3.3 Verdivurdering	7
3.4 Sårbarhetsvurdering	8
3.4.1 Fugleliv - forstyrrelser i hekkesesongen.....	8
3.4.2 Vegetasjon - Slitestyrke og gjenvækstevne	8
4. Resultater	10
4.1 Eksisterende data	10
4.1.1 Geologi	10
4.1.2 Naturgrunnlaget	10
4.1.3 Bruken av området	12
4.2 Innhenting av ny kunnskap.....	12
4.2.1 Første feltbefaring - fokus på verdigrunnlaget.....	12
4.2.2 Andre feltbefaring - fokus på sårbarhet.....	14
5. Diskusjon og konklusjon.....	21
5.1 Verdivurdering	21
5.2 Sårbarhetsvurdering	21
5.3 Forebyggende tiltak.....	22
5.4 Konklusjon	24
6. Referanser.....	25
7. Vedlegg	26

1. Sammendrag

Spjeltfjelldalen i Hemnes kommune ligger naturskjønt til like øst for majestetiske Okstindan. Bioforsk Nord, Tjøtta har utført en verdi- og sårbarhetsvurdering for Spjeltfjelldalen, som et av flere prosjektet og tiltak Hemnes Reiseliv vil utføre for å nå et mål om bærekraftig reiselivsutvikling mot 2020.

Spjeltfjelldalen er verdifull både med tanke på det rikefuglelivet relatert til det store, uberørte våtmarkskompleset i dalen, botanikk og geologi. Store deler av dalen er vernet som naturreservat (Spjeltfjelldalen naturreservat). Da det er en potensiell konflikt mellom verneverdier og verdier generelt i dalen og økt ferdsel gjennom økt markedsføring, er det nødvendig å vurdere konsekvensene av dette gjennom en sårbarhetsvurdering.

Med tanke på verdivurderinga for dalen er det spesielt to faktorer som spiller en viktig rolle relatert til ferdsel: hekkefaunaen av våtmarksarter og geologiske områder for pionervegetasjon og plantesuksesjon. Potensielt er det en konflikt mellom disse verdiene og økt ferdsel i form av forstyrrelser og slitasje. Imidlertid er ferdsel og disse verdifulle (og sårbare) områdene adskilt i rom. Fuglemessig har disse områdene sitt sårbarhetsmaksimum i hekketida omtrent samtidig som man antar at det er flest folk som går tur gjennom dalen. Men avstanden mellom det sentrale våtmarkskomplekset og stien som går over skoggrensa i øst er så stor at dette ikke vil påvirke hekkeområdene selv om det vil bli økt ferdsel i framtida. Pionerområdene for plantesuksesjon ligger nedenfor de store isbreene i vest og er så godt som utilgjengelige for folk. Ferdsel utgjør ikke en stor trussel her heller. I forhold til de spesielt verdifulle områdene i dalen, både i og utenfor naturreservatet, ser det ut som at stien ligger perfekt til på en så lite konfliktfylt måte som mulig.

Til tross for begrenset ferdsel i området pr i dag har allerede noen partier stien stygge sår i form av tråkkskader, erosjon og avrenning, mens andre partier knapt nok har spor etter ferdsel. Dette bekrefter den store forskjellen i sårbarhet mellom ulike vegetasjonstyper. Om man følger den oppmerkede stien kan man grovt sett dele inn Spjeltfjelldalen i tre deler:

- Første del (fra sør til nord) går gjennom et mosaikkpreget landskap med fjellbjørkeskog og myrflater, og stiger med 400 høydemeter de første 2,5 kilometerne av stien (punkt 1 til 39). Hovedsakelig et robust område, men med noen sårbare myrpartier.
- Andre del går i det åpne, robuste fjelllandskapet over skoggrensa fra ryggen av Artfjellet til ca. halvveis gjennom dalen (punkt 39 til 11). I dette partiet er det stedvis knapt nok synlige spor av ferdsel på stien. Området må ha mer ferdsel for at stien (som et kulturminne) skal opprettholdes.
- Tredje del går i et fuktigere terreng som veksler mellom fjellbjørkeskog og fuktig til våt myr og sumpvegetasjon (punkt 11 til 14). Dette bærer stedvis sterkt preg av slitasje, erosjon og noe avrenning spesielt i de fuktigste myrområdene. Slike områder tåler ikke økt ferdsel uten at det blir foretatt tiltak som vil begrense effektene.

Generelt sett kan man si at myr- og våtmarkstyper er sårbare vegetasjonstyper, mens skog- og fjellvegetasjonstyper stort sett er robuste vegetasjonstyper i Spjeltfjelldalen.

Som følge av en forventet økning i ferdsel av fotturister gjennom Spjeltfjelldalen vil det også være naturlig å vurdere forebyggende tiltak for å skåne de sårbare naturtypene best mulig. Da stitraséen ikke er i konflikt med andre naturverdier enn botaniske i form av sårbare vegetasjonstyper, er to avbøtende tiltak spesielt aktuelle: Klopping eller omlegging av stitrasé.

Man står ovenfor et paradoks når man snakker om ferdsel langs stien gjennom Spjeltfjelldalen. Den delen av stien som går gjennom skog og fjellvegetasjon er stort sett robust og trenger stedvis mer ferdsel for at stien skal opprettholdes som et synlig spor i landskapet. På de våteste partiene er imidlertid stien enkelte steder så sårbar at økt ferdsel frarådes hvis ikke det blir iverksatt forebyggende tiltak som klopping og/eller omlegging av stitrasé.

Spjeltfjelldalen fortjener et større publikum med tanke på de store natur- og landskapskvaliteter dalen besitter. Med enkle, forebyggende justeringer vil Spjeltfjelldalen kunne tåle betydelig økt ferdsel. Dette vil gi en vann/vinn-situasjon der naturens mest sårbare partier vil bli skånet for tråkk og slitasje og fotturistene vil slippe å måtte bakse og balanserer over ubehagelige myrområder.

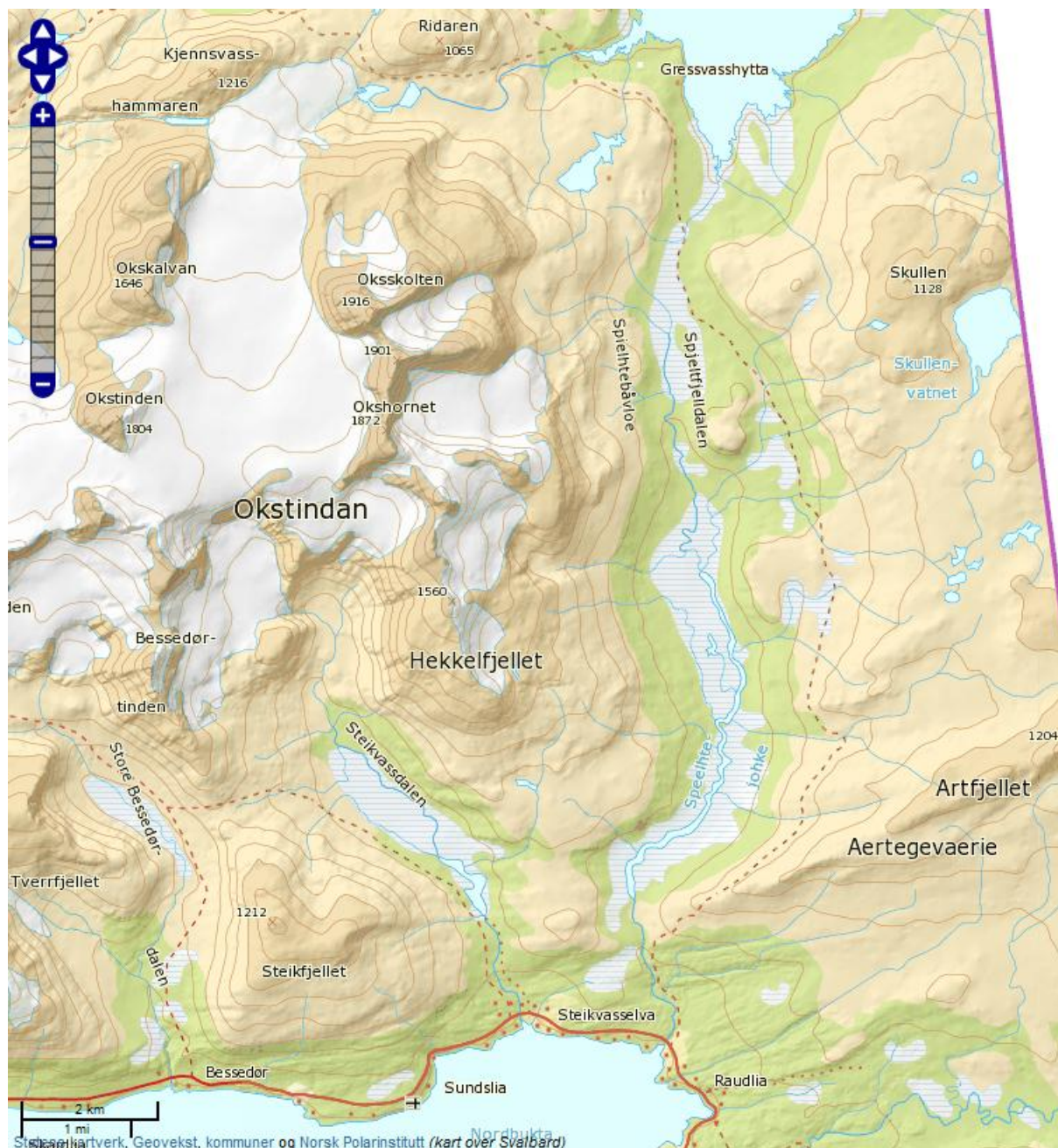
2. Innledning

Hemnes Reiseliv ved prosjektleder Katrine Fløtnes har laget en reiselivsplan som beskriver retninga for en bærekraftig reisemålsutvikling for Hemnes kommune. Planen består av tre deler. Faktadelen presenterer resultat fra kartlegginga i et forprosjekt som tar for seg markedsmessige føringer, eksisterende reiselivsaktører i kommunen, litt om hvilke turister som besøker Hemnes og ramser opp ulike natur-, kultur- og samfunnsressurser. I analysedelen forklares bakgrunn for valg av ulike tiltak basert på analyse av målgrupper, muligheter og utfordringer for Hemnes som reisemål, samt framtidvisjoner. Tiltaksdelen beskriver ulike tiltak som skal gjennomføres for å sikre seg en ønsket utvikling. Tiltakene går på markedsføring, sårbarhetsvurdering, div. kurs og konferanser.

Hele reiselivsplanen er tuftet på bærekraftige prinsipper. Det kommer klart frem i planen at utviklinga av reiselivet i Hemnes vil bidra til å ivareta, forsterke og fremheve Hemnes sine natur-, kultur- og samfunnsfortrinn. Planen slår også fast at naturen er det største konkurransefortrinnet og derfor den viktigste ressurs i utvikling av reiseliv i Hemnes. Av sentrale naturressurser nevnes Røssvatnet, Røssåga, unikt kulturlandskap, rikt fugleliv, vernet natur, fjorder, grotter, jettegryter og sist, men ikke minst, Okstindan. Oksskoltan (på Okstindan) på 1916 m.o.h. er Nordlands høyeste fjell og ligger i et særdeles naturskjønt område innkranset i isbreer og med Røssvatnet i sør, Stormyrbassenget, Korgen og Bleikvassli i vest, Kjennsvatnet og Grasvatnet i nord og Spjeltfjelldalen og svenskegrensa i øst. Området ved Okstindan er et populært utfartsområde, men er også sårbart i forhold til forstyrrelser som friluftsliv og reiseliv medbringer. Spesielt innehar Stormyrbassenget og Spjeltfjelldalen store verdier og kvaliteter med tanke på et rikt og variert fugleliv. En potensiell konflikt ligger i at bruken av populære utfartsområder korrelerer bra med sårbarheten til naturen i form av hekkende fugler og slitasjefare på vegetasjonstyper.

Hemnes Reiseliv ønsker å få undersøkt i hvilken grad økt ferdsel i sårbare områder påvirker fugle- og dyreliv samt vegetasjonsdekket negativt. Som case-område har Spjeltfjelldalen blitt valgt. Dette er en dal som ligger i nord/sør-retning mellom Svenskegrensa i øst og Okstindplatået i vest og er ca. 20 km lang fra Østerbukta i Røssvatnet til Gressvasshytta ved Grasvatnet. Stien gjennom dalen går delvis opp i snaufjellet i fjellsida på østsiden av dalen og delvis i fuktig myrlendt terreng langs dalbotnen (figur 1). Spjeltfjelldalen består av et stort verneområde, Spjeltfjelldalen naturreservat, som dekker store deler av de sentrale, våtmarkspartiene av dalen. Naturreservatet ble opprettet i 1997 og dekker et areal på 30.250 dekar og med fredningsformål å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, særlig av hensyn til det rike fuglelivet (se vedlegg 6).

Bioforsk Nord, Tjøtta har fått i oppdrag å utføre en verdi- og sårbarhetsvurdering for Spjeltfjelldalen. Prosjektet er et resultat av en kompetansemeglingsprosess hvor Kunnskapsparken Helgeland ved Bjørn Audun Risøy (kompetansemegler) har koblet Bioforsk Nord, Tjøtta til Hemnes Reiseliv ut fra et behov om kompetanse og kunnskap om relasjonen til sårbar natur og ønske om økt ferdsel i Spjeltfjelldalen.

Figur 1: Oversiktskart over Spjeltfjeldalen med Okstindan i vest og Svenskegrensa i øst. Den oppmerkede stien går øst for de sentrale våtmarkene i dalen og er avmerket som en rød stiplet linje (kart: Statens kartverk).

3. Metode

Verdi- og sårbarhetsvurdering for Spjeltfjelldalen er basert på sammenstilling av eksisterende kunnskap og innhenting av ny kunnskap gjennom feltundersøkelser.

3.1 Eksisterende data

Det meste av eksisterende data benyttet i denne utredninga er hentet fra Direktoratet for naturforvaltnings Naturbase (http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/NB3_viewer.asp). Spjeltfjelldalen og tilgrensede områder er godt beskrevet med tanke på naturtyper, fugleliv, geologi, planteøkologi (suksesjon) og til en viss grad botanikk. Store deler av dalen er vernet som naturreservat. I tillegg til Spjeltfjelldalen naturreservat er det registrert flere prioriterte naturtyper og artsforekomster i tilknytning til dalen. I tillegg til Naturbase er det foretatt intervjuer med ressurspersoner som har god kjennskap til Spjeltfjelldalen, både biologisk sett og bruken av dalen som jakt- og friluftslivområde.

3.2 Innhenting av ny kunnskap

To feltbefaringer ble utført i løpet av 2011. Den første befarings foregikk den 11. og 12. juli av undertegnende. Hovedfokus med denne befarings var å få en oppdatering av verdigrunnet i de sentrale våtmarksområdene i Spjeltfjelldalen. Feltarbeidet foregikk utelukkende på vestsida av Speelhtejohke (Spjeltfjelleva), på andre siden av dalen i forhold til oppmerket sti (T-merket av Hemnes turistforening). Befaringa i juli gav et godt inntrykk av hekkefaunaen både i fjellbjørkebeltet og i myr- og sumpområdene tilknyttet Stormyra. Det ble også registrert botaniske arter av interesse.

Den andre feltbefaringa ble utført den 20. og 21. september av undertegnede. Målet med denne befarings var først og fremst å gå den oppmerkede stien fra Granheim ved Nordbukta (Røssvatnet) i sør til Gressvasshytta i nord. Hensikten med dette var å vurdere sårbarheten til de ulike naturtypene og undersøke om det finnes spesielt verdifulle vegetasjonstyper på og langs stien. I tillegg ble det gjort noen overordnede vurderinger rundt sikkerhet, spesielt i forbindelse med bekkekrussinger og andre risikoområder.

I forbindelse med feltbefaringene ble GPS (Garmin Etrex) benyttet for å angi posisjoner for ulike fugleobservasjoner og naturtyperegistreringer. Fremstad (1997) ble brukt for å klassifisere registrerte vegetasjonstyper. Lid og Lid (1994) og Mossberg m.fl. (1992) ble benyttet for identifikasjon av karplanter. På bakgrunn av manuskart utarbeidet i felt er det laget et sårbarhetskart over stitraséen gjennom Spjeltfjelldalen ved bruk av GIS-programmet ArcGis med bakgrunnskart fra GEOVEKST sin kartdatabase.

3.3 Verdivurdering

En verdivurdering av en naturtype eller en lokalitet baserer seg på generelle faglige vurderinger av biologisk mangfold, representativitet, sjeldenhet, truetet, økologisk funksjon og betydning, samt mer konkrete kriterier som rødlistestatus (Kålås m.fl. 2010) og vektning av vilt (Direktoratet for naturforvaltning 2000). Standardmetoden for å vurdere verdi er beskrevet i DN-håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2006). Denne

håndboka inneholder en rekke naturtyper som anses som spesielt verdifulle for biologisk mangfold. Naturtypelokalitetene skal verdisettes etter følgende kriterier: størrelse, grad av tekniske inngrep, forekomst av rødlistede arter og truede vegetasjonstyper, forekomst av regionalt og nasjonalt sjeldne utforminger, mangfold av arter og naturelementer, samt kulturbetingete naturtyper, hevdstatus og del av helhetlig landskap. I forhold til disse kriteriene, verdisettes lokalitetene til kategori A - svært (nasjonalt) viktige, B - regionalt viktige eller C - lokalt viktige.

Det har ikke vært prioritert å bruke mye tid på verdisetting av naturtyper eller enkeltobservasjoner i dette prosjektet. Mye er beskrevet fra før og det faktum at store deler av dalen er vernet som naturreservat bekrefter at området som helhet er svært verdifullt. Supplerende informasjon fra feltbefaringene basert på spesielle funn som har betydning for verdivurderinga er beskrevet i resultatdelen. Oversikt over trua vegetasjonstyper i Norge finnes i Fremstad og Moen (2001).

3.4 Sårbarhetsvurdering

Sårbarhet i forhold til ferdsel sier noen om en risiko for endring. En sårbarhetsvurdering er i så måte forskjellig fra en verdivurdering da risikoen for endring ikke innbefatter om endringen er tillagt en spesiell verdi. En sårbarhetsvurdering har mange likhetstrekk med omfangsvurderinger i konsekvensutredninger der omfang av et planlagt tiltak vurderes uavhengig av hvilken verdi et tema har fått, eks. naturmiljø (Statens vegvesen 2006). Sårbarhet må vurderes i forhold til påvirkningens type, omfang og intensitet, ettersom ulik påvirkning gir ulik risiko for endring. Sårbarhet må også vurderes i tid og rom som følge av ulik regenereringsevne. I så måte omfatter sårbarhet både evne til å tåle påvirkning, men også evne til å gjenopprettes eller regenereres dersom påvirkningen opphører (les mer i Evju m.fl. 2010).

I dette prosjektet er sårbarhet vurdert i forhold til Spjeltfjelldalens fugleliv og vegetasjonstyper med økt ferdsel i form av flere fotturister gjennom dalen som tenkt framtidsscenario.

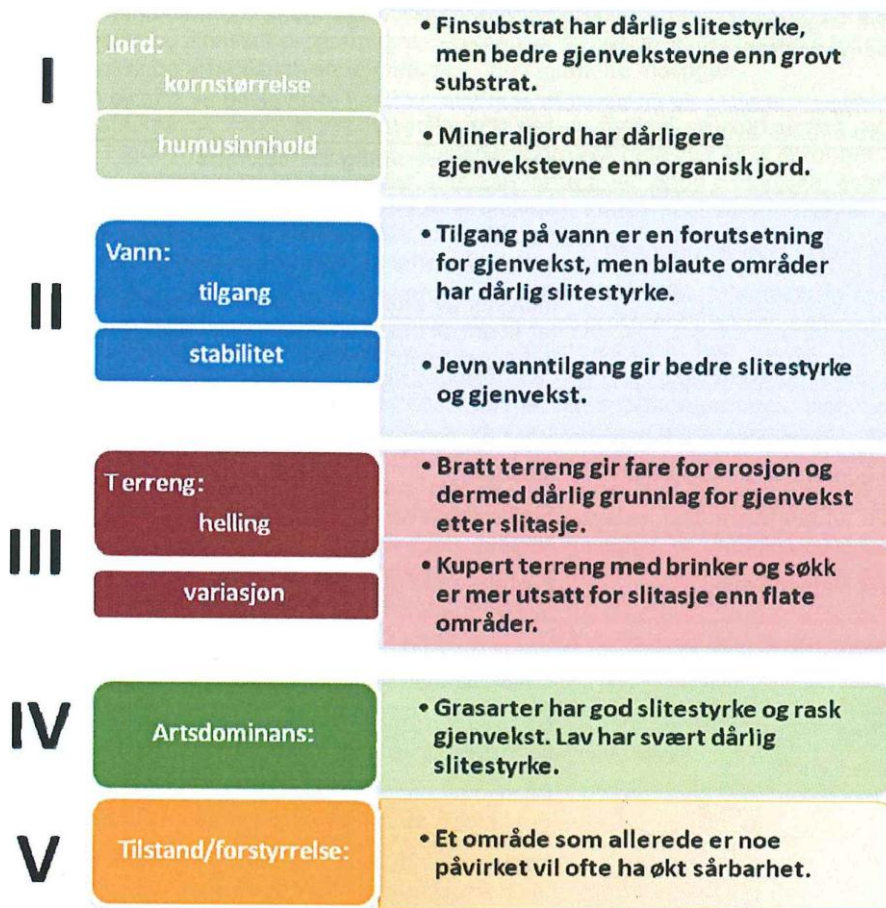
3.4.1 Fugleliv - forstyrrelser i hekkesesongen

Som følge av at formålet med opprettelsen av Spjeltfjelldalen naturreservat er å bevare et viktig våtmarksområde av hensyn til det rike fuglelivet, er det viktig å få utført en vurdering av relasjonen mellom økt ferdsel og forstyrrelse av hekkende fugl. En fugleart har sitt sårbarhetsoptimum i hekkesesongen og ulike arter har ulik evne til å tåle og tilpasse seg (habituering) forstyrrelser. Generelt er våtmarksfulger mer sårbare overfor forstyrrelser enn andre grupper, noe tilbakegangen av vadere, ender, lommer i mange våtmarksreservat indikerer. Spesielt er smålom og storlom arter som er svært sårbare i forhold til forstyrrelser i hekkesesongen. Fotturisme er i utgangspunktet en mild og bærekraftig form for påvirkning. Forstyrrelsesfaktoren bestemmes i hovedsak av avstand fra turisten(e) til en sårbar art eller en sårbar lokalitet (habitat).

3.4.2 Vegetasjon - Slitestykke og gjenvekstevne

Parametre for å beskrive sårbarhet for vegetasjon må inkludere både slitestykke og regenereringsevne (Evju m.fl. 2010). I den nye metoden for å beskrive natur på,

Naturtyper i Norge (NiN) (<http://www.naturtyper.artsdatabanken.no/>) deles naturvariasjon inn langs ulike økologiske gradienter (økokliner). Sårbarhet til ulike vegetasjonstyper varierer langs disse økologiske gradientene og kan derfor benyttes for å systematisere sårbarhet. Evju m.fl. (2010) har utviklet et utkast til skjema for sårbarhetsvurdering med utgangspunkt i utvalgte økokliner og eksisterende kunnskap om slitestyrke og regenereringsevne i ulike naturtyper (se figur 2). Denne figuren har blitt benyttet i arbeidet med sårbarhetsvurderinga av vegetasjon langs stien som går gjennom Spjeltfjelldalen.

Figur 2: Oversikt over sentrale parametre for vurdering av sårbarhet av ulike vegetasjonstyper, samt noen stikkord om hvordan sårbarheten varierer innen den enkelte parameter. Figuren er hentet fra Evju m.fl. (2010).

Konsekvensene av ferdsel er avhengig av omfanget av slitasjen på vegetasjonen. Vegetasjonsdekket bidrar til å stabilisere terrengoverflata og jordsmonnet, så når vegetasjonsdekket blir ødelagt vil også bindinga i jorda forsvinne og slitestyrken blir enda dårligere. Både moderat og kraftig slitasje vil føre til endringer i artssammensetninga enten ved at arter som tåler tråkk eller naken jord vil få fortrinn, arter som vokser raskt etter en forstyrrelse få fortrinn eller at biologisk mangfold går tilbake som følge av jorderosjon, avrenning og/eller redusert vegetasjonsdekke og blottlegging av mineraljord. Ved kraftig slitasje blir overflata ustabil og det gir dårlig grunnlag for naturlig gjenvekst. I Spjeltfjelldalen er det gjort en vurdering av effektene økt ferdsel vil ha på de ulike vegetasjonstypene langs den oppmerkede stien som fører folk gjennom dalen.

4. Resultater

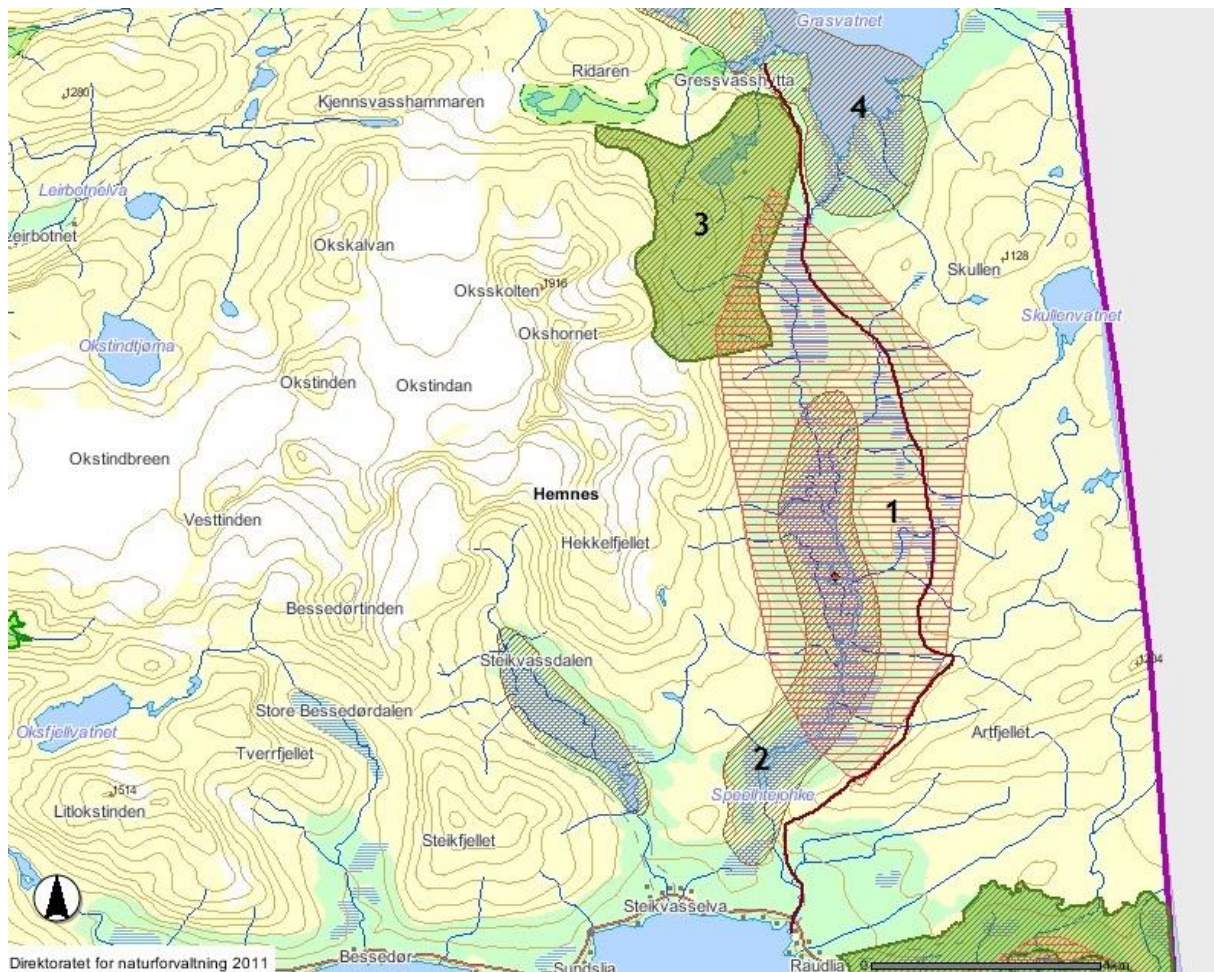
4.1 Eksisterende data

4.1.1 Geologi

I grove trekk består Spjeltfjelldalen av glimmergneiser og glimmerskifer i sør med noen få smale årer med kalkspat- og dolomittholdig marmor (kalk). Lengre nordover, ca. halvveis i dalen, kommer man inn i et område dominert av moreneavsetninger, samt noe kalkglimmerskifer, amfibolitt, gneiser og glimmergneiser. Det skal vise seg at berggrunnskartet (<http://www.ngu.no/kart/bg250/>) stemmer godt overens med funn av kalkindikerende plantearter.

4.1.2 Naturgrunnet

Spjeltfjelldalen er faglig godt beskrevet fra før både med tanke på biologi og geologi. Spesielt finnes det mange og gode beskrivelser av fuglelivet i tilknytning til de sentrale våtmarkene innenfor vernegrensa. Riktig nok er flere av disse registreringene av eldre dato, fra 70- og 80-tallet. Dalen er fremdeles lite berørt og så godt som uforandret i forhold til da de tidligste registreringene ble gjort, noe som indikerer at fuglelivet fremdeles er rikt. Figur 3 er et oversiktskart over Spjeltfjelldalen hentet fra Naturbase som viser viktige naturtyper (grønt), artsobservasjoner (brunt) og verneområdet (horisontalt skravert rødt). Stien er markert som en mørk rød linje mellom svenskegrensa og Okstindan.

Figur 3: Oversiktskart over Spjeltfjelldalen som viser viktige naturtyper (grønt, nr 3), artsobservasjoner (brunt, nr 2 og 4) og verneområdet (horisontalt skravert rødt, nr 1). Stien er markert som en mørk rød linje mellom svenskegrensa og Okstinden. Hentet fra DNs Naturbase.

Som kartet viser starter stien i sør ved bilveien nordøst for Røssvatnet og går gradvis brattere og brattere over skoggrensa og opp mot ryggen av Artfjellet. De første par-tre kilometerne har en stigning på til sammen ca 400 høydemeter. Stien går deretter inn i naturreservatet i en høyde på rundt 800 m.o.h, som for øvrig er turens høydepunkt rent fysisk (nr. 1, figur 3). Herfra og rundt halvveis gjennom reservatet er det åpen, kortvokst fjellvegetasjon som dominerer og terrenget heller slakt nedover fra rundt 800 til 700 m.o.h. De siste kilometerne gjennom reservatet går gjennom fjellbjørkeskog og store områder med fuktige myrpartier før stien til slutt krysser fra øst- til vestsiden av dalen noen kilometer fra Gressvasshytta. Den siste biten av stien etter reservatet går i et parti i mellomsliktet mellom fjellbjørkeskog og åpen fjellvegetasjon.

Den første halvdel av stien (fra sør mot nord) ligger med god avstand fra det verdifulle sentrale våtmarksområdet som er avgrenset et brunt polygon til venstre for stien (nr. 2, figur 3). Det er i dette området de fleste fugleobservasjonene har blitt gjort. Dalens fugleliv beskrives i Naturbase som et av de mest rike og varierte som er registrert i våtmarks-områder av denne kategori i Nordland. Det henvises til to fugleregistreringer på 80-tallet som totalt viste 55 ulike fuglearter, de fleste hekkende. De to hovedgruppene av hekkfugl er våtmarksarter (ender, vadere og lommer) som bl.a. holder til i det sentrale våtmarkskomplekset og spurvefugl knytta til den frodige bjørkeskogen i dalsidene. I tillegg

er det blitt registrert flere typer rovfugl og ugler. Eksempler på arter som er registrert hekkende i området er smålom, krikvand, kvinand, laksand, trane, sandlo, heilo, temmincksnipe, brushane, enkeltbekkasin, dobbeltbekkasin, rugde, småspove, rødstilk, gluttsnipe, grønntilk, svømmesnipe, fjelljo, tårnfalk, dvergfalk, fjellvåk, fiskemåke samt flere spurvefugler som lappspurv, fjellerke og sivsanger.

Videre nord på vestsiden av dalen kommer man inn i et område definert som et viktig kalkrikt område i fjellet (nr. 3, figur 3). Området er hovedsakelig av geologisk interesse men er også interessant botanisk i henhold til å studere plantesuksesjoner i nærheten av flere isbreer. Stien går hovedsakelig nedenfor dette viktige område og utgjør i så måte ingen konflikt i forhold til ferdsel og slitasje i et sårbart pionerområde. I samme område, men på motsatt side av stien mot øst, er et område for biologisk mangfold på og langs kanten av Grasvatnet inntegnet. Dette er et artsobservasjonspolygon (nr. 4, figur 3) som også er av geologisk interesse, men først og fremst registrert som følge av fugle- og planteregistreringer. Området preges av det åpne fjellandskapet. Bare de nedre delene av liene langs vatnet dekkes av bjørkeskog. Av arter som er registrert her kan nevnes stjertand, bergand, laksand, spurvehauk, dvergfalk, lirype, fjellrype, enkeltbekkasin, rødstilk og fiskemåke. Sett i et fugleperspektiv er artsobservasjonsområdet lengre sør i dalen et betydelig viktigere habitat for fugler enn denne lengst nord.

4.1.3 Bruken av området

Til tross for sin fantastiske beliggenhet med utsikt opp mot isbreene og fjelltoppene på Okstindan, blir ikke Spjeltfjelldalen benyttet i noe særlig grad som turområde. Noen jegere oppsøker dalen under høstjakta, spesielt fra nordsiden med Gressvasshytta som utgangspunkt. Jegerne fordeler seg jevnt i dalen og benytter ikke den oppmerkede stien. Styreleder i Hemnes turistforening, Svein Arne Brygfjeld, estimerer at mellom 300 og 500 friluftsmennesker årlig (både sommer og vinter) benytter stien merket av Hemnes turistforening for å ta seg gjennom dalen. Estimater baserer seg hovedsakelig på overnattinger i Gressvasshytta og at dalen blir benyttet av folk som går Nordland evt. Norge på langs (den såkalte Nordlandsruta).

4.2 Innhenting av ny kunnskap

4.2.1 Første feltbefaring - fokus på verdigrunnlaget

Den første feltbefaringa ble foretatt i tidsrommet 11. og 12. juli 2011. Hovedhensikten med denne befaringsa var å få en oppdatering av hekkefaunaen og fuglelivet generelt i det sentrale våtmarkskomplekset i Spjeltfjelldalen (bilde 1 og figur 3)

Bilde 1: oversikt over det sentrale våtmarkskomplekset i Spjeltfjelldalen (Stormyra) sett fra vestsida av dalen. Spjeltfjelldalelva går langs den østlige kanten av myra.

Da elva midt i dalen er vanskelig og direkte farlig å krysse valgte jeg å gå inn på venstre side av elva. Dette gav meg en god mulighet til å undersøke vestdelen av dalen samt å få dekket mest mulig av det sentrale våtmarkskomplekset ved Stormyra (se bilde 1).

Spjeltfjelldalen er fremdeles et viktig område for våtmarksfugler og spurvefugler. Det bekrefter funn som smålom (par), gluttsnipe, rødstilk (10-15 ind.), svømmesnipe (2-3 ind.), enkeltbekkasin, heilo (2 ind.), strandsnipe, grønntilk, brushane, småspove (2-3 ind.) og fiskemåke (min. 4 par) i våtmarka eller overgang til vierkratt og fjellbjørkeskog. I fjellbjørkeskogen ble det registrert gulerle («såarle», *Motacilla flava thunbergi*), gråsisik, gråtrost (tallrik), rødvingetrost, granmeis, løvsanger (tallrik), gjøk, sivsanger, heipiplerke (tallrik), blåstrupe. I tillegg ble det registrert dvergfalk, en subadult kongeørn og noen liryper. Selv om det ikke ble bekreftet hekkefunn viste de fleste observerte individene hekkeadferd enten ved lydytring, aggresjon, avledningsadferd eller de hadde mat i nebbet.

I tillegg til fugl ble det registrert en del smågnagere, bl.a. lemen. 2011 har vært et toppår med tanke på smågnagerbestanden i store deler av Norge. En elg ble også observert i nærheten av teltplassen like vest for Stormyra. Ellers var det lite annet vilt å registrere.

Returen den 12. juli gikk omtrent i samme område som turen inn. Det ble ikke foretatt noen supplerende, interessante funn denne dagen. Med tanke på botanikk ble ikke dette prioritert av den enkle grunn at fotturister ikke velger dette område for å forsere dalen.

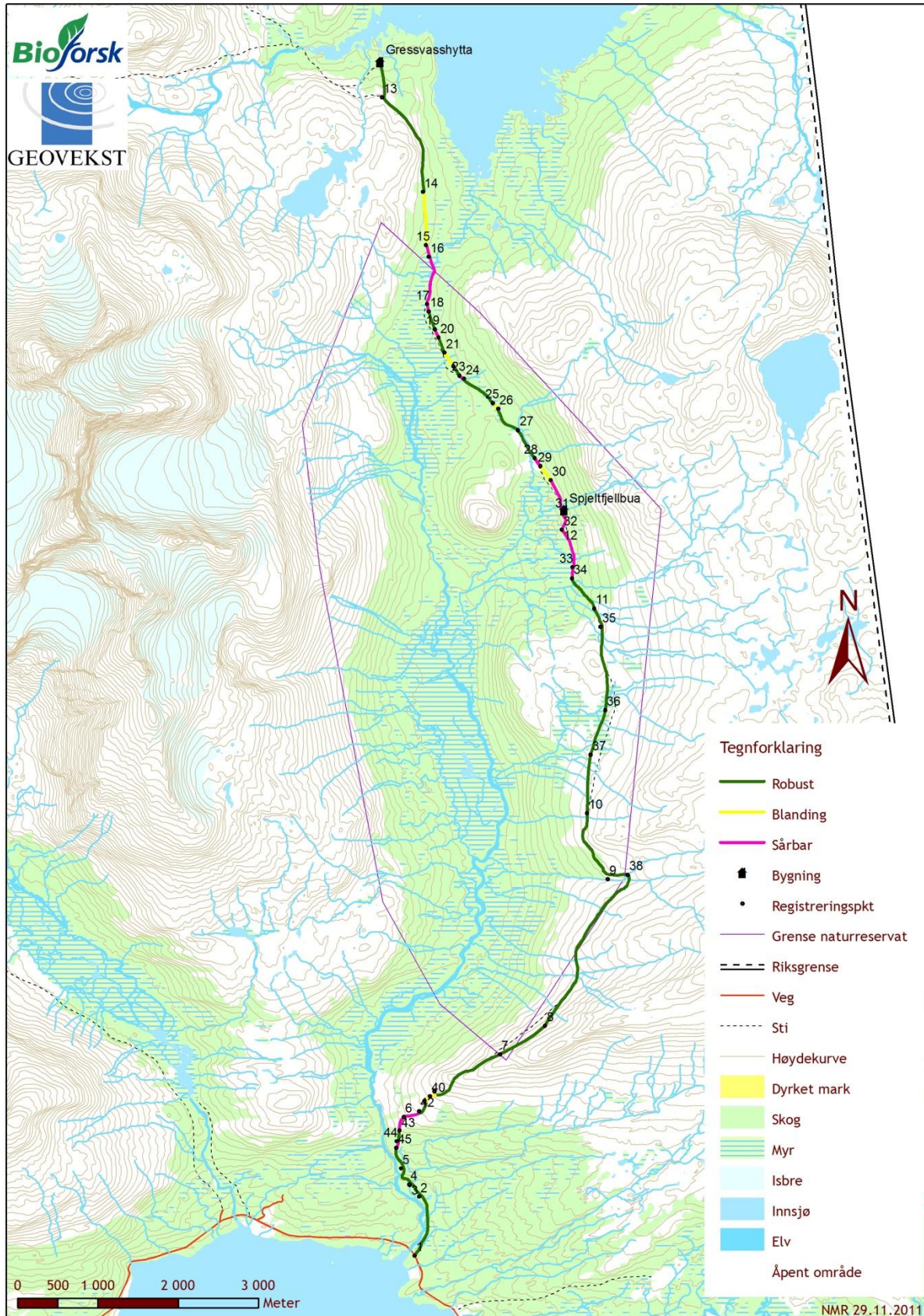
De sentrale våtmarksområdene er så godt som utilgjengelige da de stort sett består av fuktig starr-/viermyr med flaskestarr, trådstarr, strengstarr, duskull og ulike vierarter (K4, L2, L3 og O3b i Fremstad 1997), som stedvis er svært ubehagelige å ferdes på (egen erfaring). Dessuten er det flere partier med tett og høyt vierkratt som er ufremkommelige (Q3d i Fremstad 1997, bilde 2)

Bilde 2: Myrpartiene på det store våtmarkskomplekset består hovedsakelig av ulike starrarter og vierarter med torvmoser i bunn. Stedvis svært fuktig og utilgjengelig.

4.2.2 Andre feltbefaring - fokus på sårbarhet

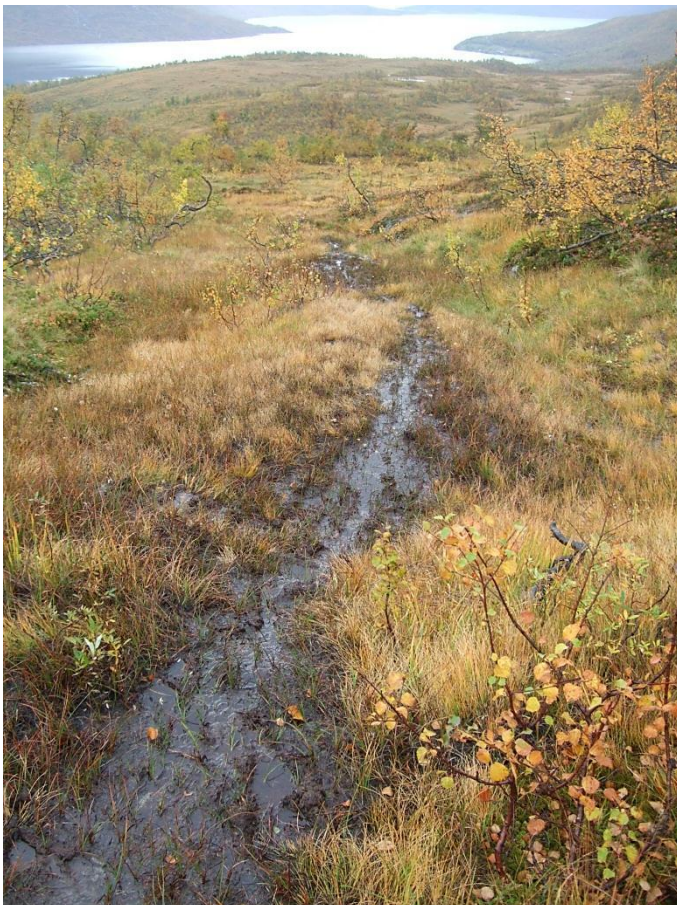
Den andre feltbefaringa foregikk den 20. og 21. september 2011. Hensikten med denne andre turen var å gå den oppmerkede stien fra start i sør ved Røssvatnet til Gressvasshytta i nord og vurderer sårbarheten til de ulike delene av stien. En grov vegetasjonskartlegging på overordnet vegetasjonstypenivå ble foretatt som basis for sårbarhetsvurderinga. I tillegg ble fugle- og dyrearter og eventuelle sjeldne og sårbare plantearter registrert. Som følge av Hemnes Reiselivs visjon om økt oppmerksomhet og ferdsel gjennom Spjeltfjelldalen har jeg også anbefalt sikkerhetstiltak der jeg mener stitraséen eller forsering av bekker utgjør en fare for dem som ferdes.

Figur 4: Sårbarhetskart over stien som går gjennom Spjeltfjeldalen. Grønn linje indikerer at stien går i et robust område, gul linje indikerer at stien går i et område med blanding (mosaikk) av eller en mellomting av robust og sårbar, mens rød linje indikerer at stien går gjennom et område som er sårbart overfor tråkk og slitasje.

Figur 4 oppsummerer funnene fra den andre feltbefaringa. Detaljerte utsnitt finnes som vedlegg 1, 2, 3 og 4. Tallene langs stien henviser til registreringspunkt som benyttes i beskrivelsen av de ulike delene av stien. Punkt 1 - 13 er registrert den 20. september mens punkt 13 - 45 er registret den 21. september.

Som beskrevet i kapittel 4.1.1. er det en stigning på rundt 400 høydemeter de første kilometerne fra startpunkt til det høyeste punktet på stien ved inngangen til naturreservatet på Artfjellryggen. Den første drøye kilometeren ligger stien fint til i blandingskogen langs Spjeltfjelldalelva (parti mellom punkt 1 - 45, figur 4). Stien er tydelig i landskapet, men uten tegn til at slitasjen har ført til erosjon, avrenning eller skader på vegetasjonen for øvrig. Blandingskogen, med bjørk som dominerende art og med blåbær og ulike urter i feltsjiktet (blåbærskog, A4), er en relativt robust vegetasjonstype som tåler slitasje bra (jfr. figur 2). Mellom punkt 45 og punkt 39 kommer man inn i et fuktigere og brattere parti som derfor også er mer sårbart over for tråkk og slitasje. Området er en mosaikk av myrtyper og fjellbjørkeskog, og det er spesielt myrtypene som bærer tydelig preg av å være sårbare. Stedvis mye slitasje, erosjon og avrenning (se bilde 3).

Bilde 3: Slitasje i et myrområde på vei opp mot Artfjellryggen. Røssvatnet sees øverst på bildet.

Mens stien i stor grad er tydelig og konsentrert i skogtypene, er den mye bredere og diffus på myrflatene. Dette er både positivt og negativt fordi man på den ene siden unngår en ødeleggende effekt av konsentrert slitasje av myra, men på den andre siden blir et større areal skadet ved å spre slitasjen på en allerede sårbar vegetasjonstype.

Når man kommer opp på i høyden på ryggen av Artfjellet åpner landskapet seg totalt. Man er over skoggrensa og har beveget seg inn i fjellvegetasjonsbeltet (R til T i Fremstad 1997). Her har man en nydelig utsikt innover dalen og over det verdifulle våtmarkskomplekset. Okstidan med Oksskolten ragende høyest er et mektig skue og gjør totalopplevelsen av landskapet komplett. Dette er Norge i et nøtteskall: skog, fjell, daler, isbreer og masse vann (bilde 4).

Bilde 4: På ryggen av Artfjellet har man en nydelig utsikt innover dalen med det store våtmarkskomplekset sentralt og Okstidan til venstre i bildet. Isbreen oppe til venstre er Austre Svartfjellbreen.

Fra punkt 39 og ca. åtte kilometer nordover til punkt 11 vandrer man i et åpent fjellandskap dominert av vegetasjonstypene S3 (blåbær-blålynghei og kreklinghei), noen kalkrike flekker med R3 (reinrose-gras-lavrabb) og R4 (reinrose-kantlyng-moserabb) og noe T4 (museøresnøleie). Disse typene er generelt lite sårbare, spesielt lyngheitypene. Dette bekrefter også den svært beskjedne slitasten av stien her. På enkelte partier var det knapt nok noen synlig sti med unntak av de røde T-merkene (bilde 5).

Bilde 5: Stitraséen opprettholdes i stor grad som følge av anvisning med varder og røde merker i den robuste lyngheivegetasjonen dominert av blåbær, krekling samt en del gras- og starrarter.

Mellom punkt 11 og 34 forlater man det åpne fjellskapet og kommer inn i et parti med frodig fjellbjørkevegetasjon. Stien er tydeligere her, men vegetasjonstypen er relativt robust og bærer ikke preg av skadelig slitasje. Fra punkt 34 via Spjeltfjellbua til punkt 28 kommer man imidlertid inn i et stort myrparti som bærer preg av ødeleggende slitasje. Her er det stedvis guffent å gå da topplokket av myra er slitt bort og det er en reell fare for å gå gjennom myra på de mest eroderte partiene (bilde 6). Myrtypene domineres av ulike starrarter og representerer bl.a. K4 (fattig mykmatte/løsbunnmyr), L2 (intermediær fastmattemyr, L3 (intermediær mykmatte/løsbunnmyr) og O3b (elvesnelle-starr-sump) med dominerende arter som trådstarr, slåttstarr, flaskestarr, dystarr, strengstarr, småbjønnskjegg og duskull. Enkelte rikere myrer ble også registrert med arter som svartstarr, vierstarr, nordlandsstarr samt noen usikre starrhybrider. Fra punkt 28 til punkt 18 går man gjennom et område dominert av fjellbjørkeskog som er mindre slitt enn foregående parti, men man må stadig vekk passere fuktige til våte og sårbare myrparti med arter som trådstarr, flaskestarr, dystarr, bjønnskjegg og duskull. Fra punkt 18 til og med punkt 14 er man på nytt inne i et område som har ødeleggende slitasje og som domineres av fuktige og våte myrpartier (bilde 7 og 8). Her er det uansett helt nødvendig å krysse dalen fra øst til vest da stien går videre innover på vestsida av Gressvatnet.

Bilde 6 og 7: Ødeleggende slitasje med erosjon og avrenning som konsekvens over et myrparti i nærheten av Spjeltfjellbua (bilde 6). Et svært vått myrparti hvor høye støvler er et must for å holde seg tørr (bilde 7).

Bilde 8: Tråkkaskader på fuktig/våt myr resulterer i erosjon og avrenning. Skadelig for naturen og lite hyggelig for fotturisten.

Det siste partiet fra punkt 14 til Gressvasshytta går i et parti som igjen bærer lite preg av slitasje. Dette partiet ligger i overgangen fra fjellbjørkeskog til åpen fjellvegetasjon over den klimatiske skoggrensa. Vegetasjonstypene er mye av det samme funnet i partiet fra punkt 39 til punkt 11 men i tillegg finnes noe S7 (rik høgstaudeeng og -kratt) bestående av ulike vierarter, ballblom, fjellkvann, sølvbunke, marikåper m.m. I tillegg ble det funnet flere kalkrike områder med høyt artsinnhold og flere kalkindikerende arter som hårstarr, setermjelt, rynkevier, dvergjamne, svartstarr, fjelltistel, bjønnbrodd, jåblom, gulsildre, slirestarr, blåklokke, fjellfrøstjerne og bittersøte.

Gressvasshytta ligger flott til i fjellbjørkeskogen ikke langt fra utløpet av Grasvasselva. Etter 20 kilometers gange med tung sekk var det godt å finne en så flott og velutstyrt hytte som Gressvasshytta.

Med tanke på andre registreringer i forbindelse med denne andre feltbefaringa ble det bl.a. observert tre fjellvåk og en hønehauk ved punkt 5. Fem - seks store lirypekull ble skremt opp i løpet av den første dagen. Ellers var det lite fugl å observere i nærheten til stien, noe som bl.a. skyldes årstida. En annen art som det imidlertid var ekstremt mye av var lemen (bilde 8). Området over skoggrensa krydde av disse små, hissige smågnagerne.

Bilde 8. Lemmen er en karakterart i den norske fjellheimen. Dessverre har lemmen vært fraværende de fleste sommersesongene i det siste. 2011 var definitivt et unntak også i Spjeltfjelldalen.

5. Diskusjon og konklusjon

Spjeltfjelldalen er et praktfullt område å ferdes i. En tur gjennom dalen gir mange flotte opplevelser i et kontrastrikt og storslått landskap, gitt at sikten er så god at man ser innover dalen og opp mot det mektige Okstindplataet.

5.1 Verdivurdering

Med tanke på verdivurderinga for dalen er det spesielt to faktorer som spiller en viktig rolle relatert til ferdsel: hekkefaunaen av våtmarksarter og geologiske områder for pionervegetasjon og plantesuksesjon. Figur 3 hentet fra Naturbase viser områder som innehar spesielle verdier på fugleliv og geologi/suksesjon (område 2, 3 og 4). Potensielt er det en konflikt mellom disse verdiene og ferdsel (spesielt økt ferdsel) i form av forstyrrelser og slitasje. Av kartet (figur 3) samt gjennom observasjoner i felt er ferdsel og disse verdifulle (og sårbare) områdene adskilt i rom. Fuglemessig har disse områdene sitt sårbarhetsmaksimum i hekketida omtrent samtidig som fotturister begynner å ta seg inn gjennom dalen. Men avstanden mellom det sentrale våtmarkskomplekset og stien som går over skoggrensa i øst er så stor at dette ikke vil påvirke hekkeområdene selv om det vil bli økt ferdsel i framtida. Pionérområdene for plantesuksesjon ligger nedenfor de store isbreene i vest og er så godt som utilgjengelige for folk. Ferdsel utgjør ikke en stor trussel her heller. I forhold til de spesielt verdifulle områdene i dalen, både i og utenfor naturreservatet, ser det ut som at stien ligger perfekt til på en så lite konfliktfylt måte som mulig (visualisert på figur 3).

5.2 Sårbarhetsvurdering

Til tross for begrenset ferdsel i området per i dag har allerede deler langs stien stygge sår i form av tråkkskader, erosjon og avrenning, mens andre partier knapt nok har spor etter ferdsel. Dette bekrefter den store forskjellen i sårbarhet mellom ulike vegetasjonstyper. Om man følger den oppmerkede stien kan man grovt sett dele inn Spjeltfjelldalen i tre deler:

- Første del (fra sør til nord) går gjennom et mosaikkpreget landskap med fjellbjørkeskog og myrflater, og stiger med 400 høydemeter de første 2,5 kilometerne av stien (punkt 1 til 39, figur 4). Hovedsakelig et robust område, men med noen sårbare myrpartier.
- Andre del går i det åpne, robuste fjelllandskapet over skoggrensa fra ryggen av Artfjellet til ca. halvveis gjennom dalen (punkt 39 til 11). I dette partiet er det stedvis knapt nok synlige spor av ferdsel på stien. Området må ha mer ferdsel for at stien (som et kulturminne) skal opprettholdes.
- Tredje del går i et fuktigere terreng som veksler mellom fjellbjørkeskog og fuktig til våt myr og sumpvegetasjon (punkt 11 til 14). Dette bærer stedvis sterkt preg av slitasje, erosjon og noe avrenning, spesielt i de fuktigste myrområdene. Slike områder tåler ikke økt ferdsel uten at det blir foretatt tiltak som vil begrense effektene.

Ut fra observasjoner i felt og ved hjelp av parametrene fra figur 2, ser man en klar sammenheng mellom sårbarhet og ulike vegetasjonstyper. Tabell 1 oppsummerer registrerte vegetasjonstyper registrert i Spjeltfjelldalen med tilhørende sårbarhetsnivå kategorisert i svært sårbar, middels sårbar, svakt sårbar - svakt robust, middels robust, svært robust. Sårbarhetsvurderinga er gjort ut fra en forutsetning om at ferdsel kun skjer i form av fotturister og ikke av motoriserte kjøretøy (snøscooter, ATV).

Tabell 1: Oversikt over registrerte vegetasjonstyper i Spjeltfjelldalen med tilhørende sårbarhet spesifikt vurdert for denne lokaliteten.

Vegetasjonstype	Sårbarhetsnivå
Myrtyper	
- K4 (fattig mykmatte/løsbunnmyr)	Svært sårbar
- L2 (intermediær fastmattemyr)	Middels sårbar
- L3 (intermediær mykmatte/løsbunnmyr)	Svært sårbar
- O3b (elvesnelle-starr-sump)	Svært sårbar
Skogtyper	
- A4c (blåbærskog. Blåbær-krekling utf)	Middels robust
Fjellvegetasjonstyper	
- R3 (reinrose-gras-lavrabb)	Middels robust
- R4 (reinrose-kantlyng-moserabb)	Svakt sårbar - svakt robust
- S3 (blåbær-blålynghei og kreklinghei)	Svært robust
- S7 (rik høgstaude-eng og -kratt)	Middels robust
- T4 (museøresnøleie)	Svakt sårbar - svakt robust

Generelt sett sier tabell 1 at myr- og våtmarkstyper er sårbare vegetasjonstyper, mens skog- og fjellvegetasjonstyper stort sett er robuste vegetasjonstyper i Spjeltfjelldalen. Dette kommer godt fram i figur 4 og kapittel 4.2.2.

5.3 Forebyggende tiltak

Som følge av en forventet økning i ferdsel av fotturister gjennom Spjeltfjelldalen vil det være naturlig å vurdere forebyggende tiltak for å skåne de sårbare naturtypene best mulig. Da stitraséen ikke er i konflikt med andre naturverdier enn botaniske i form av sårbare vegetasjonstyper, er to avbøtende tiltak spesielt aktuelle:

- **Klopping:** En klopp eller kavlebru er en eller flere trestammer lagt tvers over et vannløp eller en myr. De er de enkleste broene en kjenner til. Ofte er der spikret bordbiter på toppen, for å holde delene sammen og gjøre det jevnere å gå. (<http://www.wikipedia.no>). Klopping vil forebygge slitasje på myr- og våtmarksvegetasjon og vil samtidig bidra til trygg og komfortabel ferdsel
- **Legge om traséen:** I spesielt sårbare partier bør det vurderes å legge om stien for å unngå skadelig slitasje på vegetasjon (evt. hekkeområder). Dette gjøres enklest ved å merke opp en ny trasée med røde T-er på varder, trestammer, steiner og lignende. Merkinga av den opprinnelige stien må fjernes.

Klopping og eller omlegging av traséen er mest aktuelt langs de røde og gule partiene på figur 4, samt vedlegg 1-4. Vedlegg 5 er en oversikt over alle registreringspunkt med tilhørende UTM-koordinater og bemerkninger. Med tanke på en eventuell omlegging av

stien har vi i denne rapporten kun påpekt hvilke parti som kan være aktuelt å legge om, men har ikke sagt noe om hvor en ny trasé bør ligge. Dette må gjøres gjennom nye vurderinger og befaringer i forbindelse med en slik utbedring. Det er spesielt to partier som bør vurderes omlagt. Det ene er fra punkt 34 til punkt 28 (figur 4) som er et spesielt vått og sårbart myrparti, stedvis svært slitt og skadet. Det andre partiet er mellom punkt 24 og punkt 14. For å gjøre passasjen fra østsida til vestsida av dalen så skånsom som mulig bør kryssinga være så kort som mulig. Slik traseen ligger nå går man unødvendig mye på myrvegetasjon før man krysser dalen. Et generelt forslag er å legge traséen høyere i landskapet gjennom den åpne fjellbjørkeskogen, som er mer robust enn de sentraltliggende myrene for begge disse partiene som bør vurderes omlagt.

I tillegg til forebyggende tiltak rettet mot sårbarhet bør det også foretas noen tiltak som vil bedre og ivareta sikkerheten for folk som ferdes langs stien. Det ene er en bedre og oppgradert merking av stien. Flere trestammer med røde merker var falt ned og delvis oppråtnet. Dette bør sees i sammenheng med en eventuell omlegging av partier. Det andre er tiltak som vil sikre trygge forseringer av bekker og elver. Enkelte steder var det direkte farlig å bevege seg med stor, tung sekk. Noen små justeringer vil føre til store forskjeller i trygghetsfølelsen.

Bilde 9: Farlig og glatt forsering av bekk (t.v.). Her burde det ha vært merket en overgang noe titalls meter lengre opp hvor forseringa var mye enklere og tryggere (t.h.)

5.4 Konklusjon

Man står ovenfor et paradoks når man snakker om ferdsel langs stien gjennom Spjeltfjelldalen. Den delen av stien som går gjennom skog og fjellvegetasjon er stort sett robust og trenger stedvis mer ferdsel for at stien skal opprettholdes som et synlig spor i landskapet. På de våteste partiene er imidlertid stien enkelte steder så sårbar at økt ferdsel frarådes hvis ikke det blir iverksatt forebyggende tiltak som klossing og/eller omlegging av stitrasé.

Spjeltfjelldalen fortjener et større publikum med tanke på de store natur- og landskapskvaliteter dalen besitter. Med enkle, forebyggende justeringer vil Spjeltfjelldalen kunne tåle betydelig økt ferdsel. Dette vil gi en vinn-vinnsituasjon der naturens mest sårbare partier vil bli skånet for tråkk og slitasje og fotturistene vil slippe å måtte bakke og balansere over ubehagelige myrområder. Forebyggende tiltak her vil være et stort pluss i margen for Hemnes Reiseliv og andre aktører som har mål om å utvikle et bærekraftig reiseliv i Hemnes kommune og regionen for øvrig. Bærekraftig reisemålsutvikning innebærer bl.a. å ivareta, forsterke og fremheve et steds lokale egenart (natur, kultur m.m.) og som kommer lokalsamfunnet til gode (National Geographic, Geoturisme-prinsippene). Dette har Hemnes gode forutsetninger til å lykkes med.

Bilde 10: Uberørt våtmark.

6. Referanser

Direktoratet for naturforvaltning 2000. Viltkartlegging. DN-håndbok 11.

Direktoratet for naturforvaltning 2006. Kartlegging av naturtyper - Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok nr 13, 2. utg.

Evju, M., Hagen, D., Blumentrath, S. og Eide, N. E. 2010. Verdi- og sårbarhetsvurdering i Børgefjell nasjonalpark - med spesiell fokus på utvalgte lokaliteter og utfordringer knyttet til ferdsel. NINA Rapport 543.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. - NINA Temahefte 12: 1-279.

Fremstad, E. og Moen, A. 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Vitenskapsmuseet. Rapport botanisk serie 2001-4

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk Rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norway.

Lid, J. & Lid, D. T. 1994. Norsk flora. Sjuende utgave (2007). Det Norske Samlaget.

Mossberg, B., Stenberg, L. og Ericsson, S. 1992. Gyldendals store nordiske flora.

Statens Vegvesen 2006. Konsekvensanalyser. Veiledning. Håndbok nr. 140.

Internett:

Artsdatabanken, Naturtyper i Norge (NiN): <http://www.naturtyper.artsdatabanken.no/>

Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase:
http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/NB3_viewer.asp

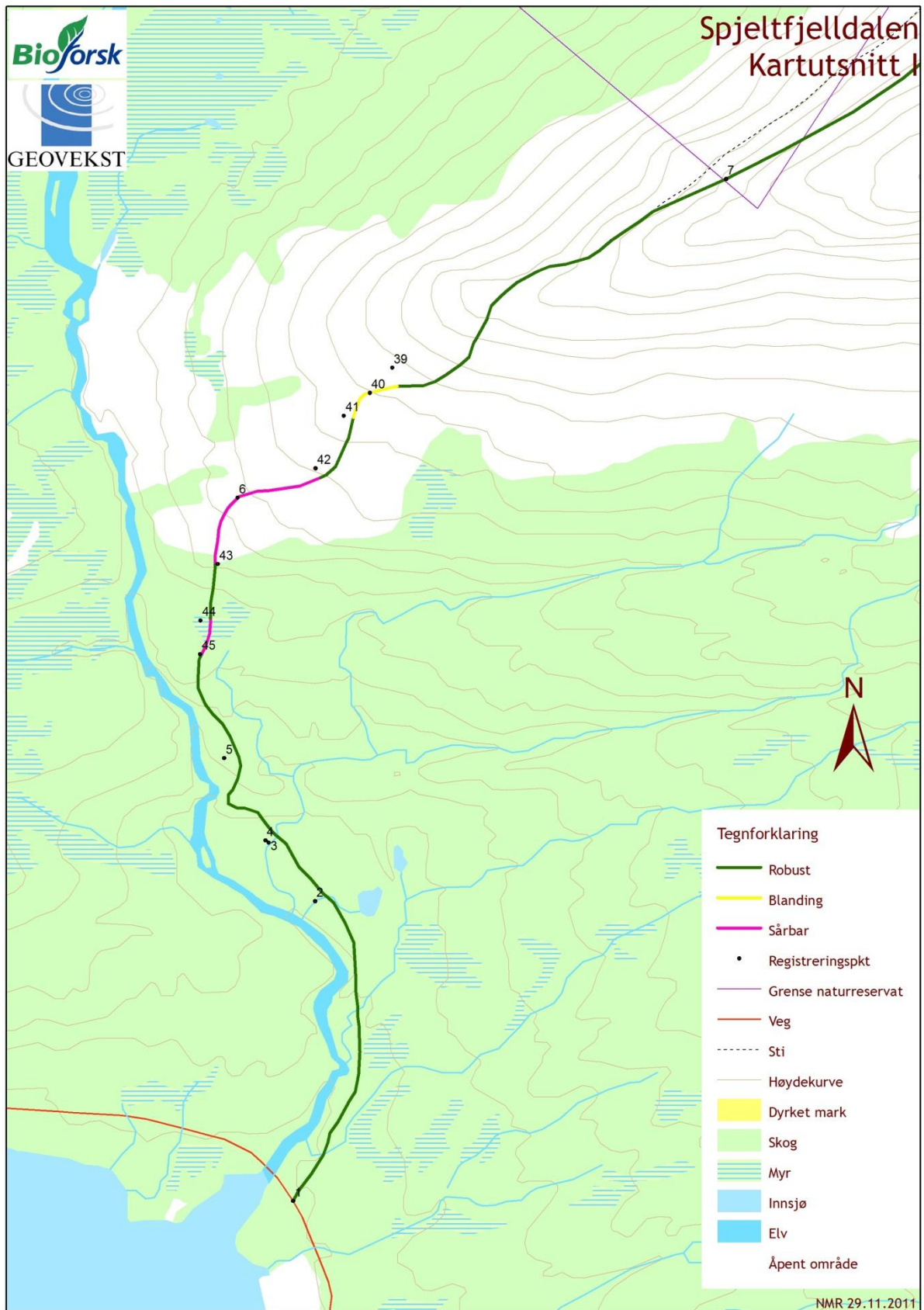
Norges Geologiske Undersøkelser (NGU), berggrunnskart: <http://www.ngu.no/kart/bg250/>

Wikipedia: <http://www.wikipedia.no>

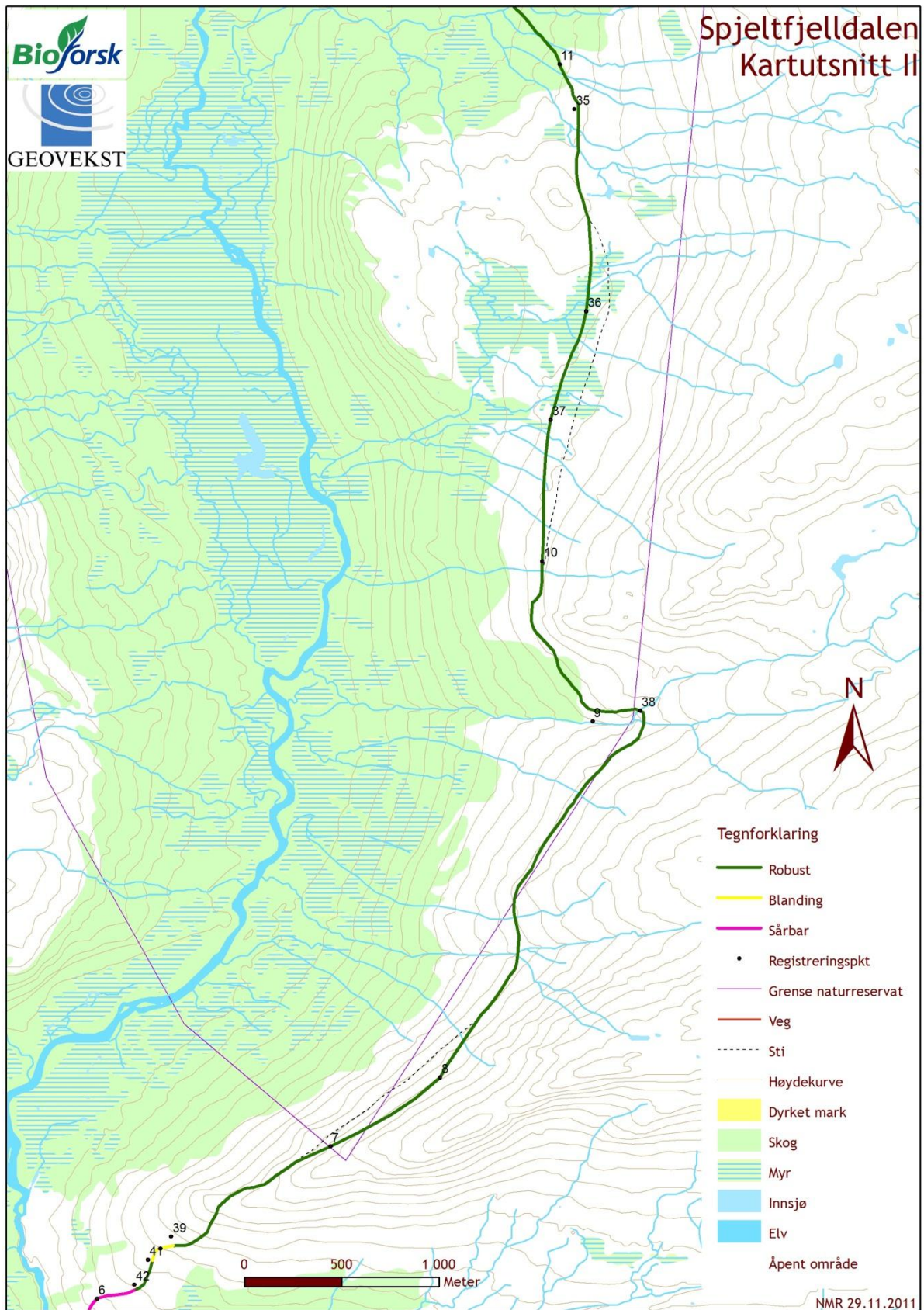
7. Vedlegg

Nummer	Vedlegg
1-4	Kartutsnitt (I - IV) over Spjeltfjelldalen med sårbarhetsvurderinger
5	Tabell over registreringspunkt med UTM-koordinater
6	Informasjonsplakat, Spjeltfjelldalen naturreservat

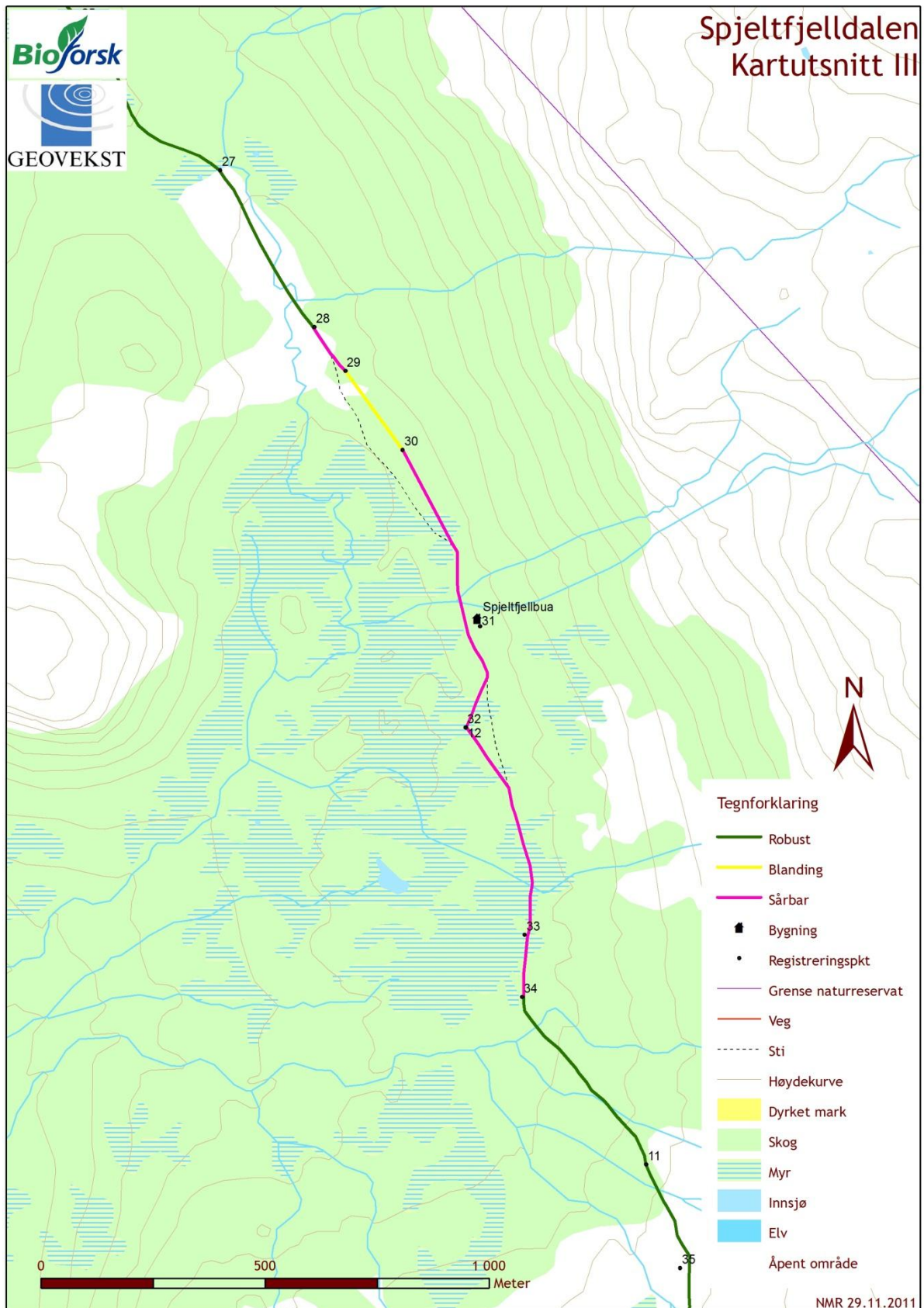
Vedlegg 1

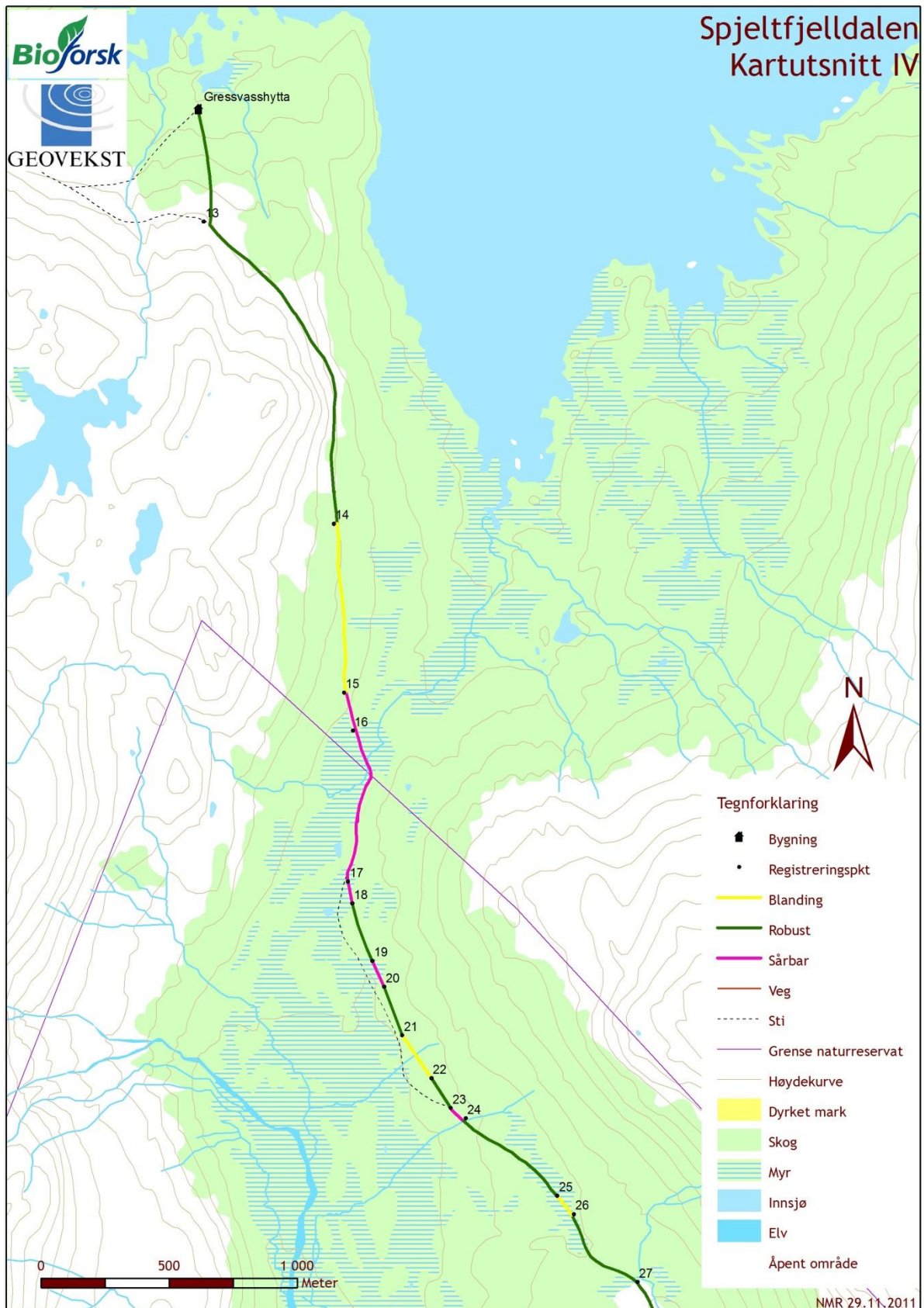
Vedlegg 2

Vedlegg 3

Vedlegg 4

Vedlegg 5

Punkt nr.	Koordinater	Høyde	Merknader
1	33 W 457531 7307789	399 m	Startpunkt i sør
2	33 W 474471 7311247	426 m	Klopping, ca 3 meter (flaskestarrmyr)
3	33 W 474358 7311391	436 m	Sikring av bekkeovergang
4	33 W 474349 7311396	439 m	Klopping, ca 3 meter
5	33 W 474248 7311598	469 m	Fjellvåk (3 ind) og hønsehauk (1 ind)
6	33 W 474281 7312238	575 m	
7	33 W 475481 7313022	780 m	Reservatgrense
8	33 W 476044 7313376	797 m	
9	33 W 476826 7315205	717 m	Rødrevhi
10	33 W 476568 7316028	760 m	
11	33 W 476657 7318581	680 m	Overgang til fjellbjørkeskog
12	33 W 476255 7319558	637 m	Kloppebehov?
13	33 W 474010 7324949	689 m	Skilt
14	33 W 474519 7323769	666 m	14→15: mosaikk fjellveg. og myr
15	33 W 474559 7323108	643 m	15→18: myrparti. Sårbart
16	33 W 474593 7322959	633 m	
17	33 W 474575 7322369	629 m	Klopping
18	33 W 474591 7322283	636 m	18→19: fjellbjørkeskog
19	33 W 474670 7322059	624 m	19→20: myr. Sårbart
20	33 W 474715 7321957	625 m	20→21: robust fjellbjørkeskog/heiveg.
21	33 W 474787 7321768	624 m	21→22: mosaikk
22	33 W 474900 7321600	633 m	22→23: robust fjellbjørkeskog/heiveg.
23	33 W 474976 7321483	631 m	23→24: myr. Sårbart
24	33 W 475035 7321443	637 m	24→25: robust sør for bekk
25	33 W 475393 7321141	654 m	25→26: fastmattemyr. Rel. robust
26	33 W 475457 7321069	656 m	26→27: fjellbjørkeskog
27	33 W 475706 7320803	664 m	Klopping, ca 15 meter
28	33 W 475916 7320452	655 m	28→29: myr. Stedvis svært bløtt
29	33 W 475985 7320354	657 m	29→30: mosaikk av skog og myr
30	33 W 476113 7320178	653 m	30→31: myr. Sårbart
31	33 W 476286 7319783	655 m	Spjeltfjellbua/køta.
32	33 W 476254 7319557	644 m	Klopping
33	33 W 476386 7319094	659 m	Klopping
34	33 W 476380 7318955	655 m	34→35: robust fjellbjørkeskog
35	33 W 476733 7318350	720 m	Overgang til fjellvegetasjon
36	33 W 476794 7317312	719 m	36→38: robust vegetasjon
37	33 W 476611 7316755	730 m	
38	33 W 477071 7315259	751 m	Risikabel overgang. Se bilde 9
39	33 W 474661 7312558	659 m	39→40: fastmattemyr
40	33 W 474606 7312496	642 m	Klopping, ca 40 meter
41	33 W 474542 7312440	635 m	41→42: robust fjellbjørkeskog
42	33 W 474472 7312311	602 m	42→43: myrparti. Sårbar og skadet
43	33 W 474232 7312075	544 m	43→44: robust fjellbjørkeskog
44	33 W 474190 7311937	513 m	44→45: sårbar myr. Klopping over hele myra?
45	33 W 474189 7311854	511 m	45→: robust fjellbjørkeskog. Se også punkt 1-5

Spjeltfjeldalen naturreservat

Blåskjelle

Temmevåk

Smålom

Brushane

Kvinland

Blåstrupe

Spjeltfjeldalen naturreservat i Hemnes kommune ble opprettet ved kongelig resolusjon av 19. desember 1997. Reservatet dekker et areal på ca 30.250 dekar, hvorav ca 30.000 dekar er landareal.

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, særlig av hensyn til det rike fuglelivet.

Spjeltfjeldalen

er en frodig fjelldal med forekomster av katekk, beiggum, langs dabom og der omsluttende myr- og sumpområder på begge sider av Spjeltfjeldelva. I den sørlige delen dominerer relativt næringsfattige starrmyrer. Myrkområdene i den nordlige delen er mer varierte med en rekke småfjell. I den nordlige delen møter vi en sump i dalbunnen og på tasmarskarene ved Spjeltfjeldelva er det frodig bjørneskog med mange rimslag av kalkrevende planter.

Det rike plantelivet gjør at Spjeltfjeldalen er meget verdifull og så botanisk sett.

Et rikt og variert fugleliv

Spjeltfjeldalen er en meget fin representant for et produktivt og ubørt våtmarksområde fra Nord- til Sørlands fjellområder. Dalens fugleliv er blant det rikeste og mest varierte som er registrert i våtmarksområder av denne typen i fylket.

Området har stor betydning som hekkemåte for våtmarksfugler som f.eks. smålom, kvinland, svømmesnippe, brushane og temmevåk. I den frodige bjørkeskogen har et stort antall forskjellige spurvfugler tilhold. Karakteristiske arter her er bl.a. bjørkefink, blåstrupe og løvsanger.

Hva er våtmark?

Våtmark er naturtyper hvor vann og fuktige områder utgjør en betydelig del av landskapskarakter. Dette kan f.eks. være fjæne- og grunnvannsområder, næringsrike vann, sumpområder, delvisområder og myrer. De bidrar til å skape et variert landskapsbilde og til å øke opplevelsesrikdommen i naturen.

Våtmarker har ofte en rik, tildels svært rik flora og fauna, og mange planter, insekter og fuglearter er helt avhengige av disse naturtypene for å klare seg.

Våtmarkene er av de mest truede naturtypene vi har. De er utsatt for en rekke forskjellige inngrep som f.eks. gjørryting, neddemning, drenering og seppelfylling.

Utdrag av vernebestemmelsene

- Vegetasjonen både på land og i vann er fredet mot enhver form for skadning og ødeleggelse.
- Dyr- og fuglelivet, herunder nærings- og hekkemåter, er fredet mot skade og ødeleggelse.
- Jakt, fangst, bruk av skytevåpen er forbudt. Jakt på hjortevilt, hemsjøfugl, hare og reder er tillatt etter gjeldende lover.
- Sløp av hund er forbudt, unntatt ved lovlig jakt på hjortevilt, hemsjøfugl og hare.
- Tekniske inngrep (f.eks. arpepeltning) i naturmiljøet er forbudt.
- Motorsett fordsel til vanns og til lands er ikke tillatt. Dette gjelder også bruk av motorbåter og motorbiler.
- Camping, teltstasjon og oppsettning av kamouflasjemenninger for fotografering er forbudt.
- Telling i forbindelse med fotuere i området er tillatt.
- Fiske er tillatt.
- Bruk av nedlagt virke og tørre kvister til felling bål på stedet er tillatt.

Svømmesnippe

Opplysning om forvaltningen av reservatet kan gis av:
Fylkesmannen i Nordland, Miljøverneavdelingen,
Strøms Hus, Molov. 10, 8002 Bodø, Tlf.: 75 53 15 80
Hemneskommune, Pb 100, 8648 Korgen,
Tlf.: 75 19 70 00

